

De eerste van Toneelgroep Amsterdam

Toneelgroep Amsterdam. Première 'Boom uit de tropen' van Yukio Mishima. Vertaling: Pieter Kottman. Regie: Jan Ritsema. Gezien in Theater Bellevue, Amsterdam. De voorstellingen gaan alleen daar en wel tot en met 29 augustus en van 15 september tot en met 18 oktober.

Door Ton Verbeeten

AMSTERDAM - Alle spelers hebben een traan op hun wang. De vrouwen links, de mannen rechts. Glycerine. Kunst.

Het décor is strak. Hoogopgaande naar binnen verspringende wanden zijn opgebouwd uit vele vierkante ramen met matglas, gevat in witte lijst. De koelte van het décor wordt versterkt door een witmarmeren zuil en een witmarmeren rustbed, zeg maar tombe, op het voorplan. Een tot in de hemel reikende wenteltrap beheerst het achtertoneel.

Kille schoonheid en afstandelijke verhevenheid beheersen de voorstelling 'Boom uit de tropen' van de Japanner Yukio Mishima.

Toneelgroep Amsterdam, het nieuwe grote en rijk met subsidies bedeelde repertoiregezelschap, doet er haar eerste publiekelijke uitspraak mee. Dat doet althans een van haar artistieke leiders, Jan Ritsema.

De vormgeving schept afstand, ook al zit je in de beperkte ruimte van Bellevue bovenop de voorstelling. De teksten doen dat ook. De keiharde uitspraken vol haat en hartstocht die de gezinsleden elkaar toevoegen zijn verpakt in

Scène uit 'Boom uit de tropen' met, van links, Margo Dames, Kitty Courbois en Alexandra van Marken.

verheven, soms poëtische taal. De spelers houden daarmee gelijke tred. Ze nemen bestudeerde poses aan met de kille expressie van marmeren beeldengroepen en spreken hun tekst met uiterste beheersing.

De tegenstelling tussen inhoud en vorm, tussen emotie en spel, is zo groot mogelijk. De spanning die

daaruit ontstaat doet een beroep op je intellectuele vermogens. Je gevoel blijft er oneindig ver van weg.

Als daarmee de bedoelingen van de regisseur worden uitgedrukt en zijn zorgvuldigheid geprezen is, is dat uitstekend. Maar wat kan het publiek ermee? Voel

je je tweeënehalf uur in de ban van een bewust op de spits gedreven formeel theateraal conflict? Mijn antwoord is nee. Als theaterpubliek heb je op z'n minst ook een hang naar betrokkenheid. Je wilt voelen wat die mensen op het toneel drijft en dat niet alleen maar analytisch na zitten te denken.

De bloedrode accenten in dit Japanse familiedrama met de prenties van een Griekse tragedie stileren de voorstelling nog verder. De personages zijn verstarde symbolen van de vader, de moeder, de dochter en de zoon. Hun emoties worden abstract uitgedrukt in de hoge witte en bloedrode kegels.

Wat is dan die 'boom uit de tropen'? Zijn bloedrode bloemen zijn het symbool van het kwaad. Deze 'droomboom' is een produkt van de verbeelding van de gezinsleden, „even weinig tastbaar als overduidelijk bestaand, een absurde herenschim". De doodzieke dochter Ikuko (Margo Dames) richt hem op wanneer ze haar broer Isamu (Wilfred Klaver) verleidt om hun moeder te doden; zoals de moeder, Ritsuko (Alexandra van Marken), hem opricht wanneer ze op haar beurt haar zoon verleidt om de vader, Kelsaburo (Hans Kesting), te doden. En zo voort.

Alleen de tante, gespeeld Kitty Courbois, ontsnapt aan deelname. Ze neemt waar en begeleidt de totale zelfvernietiging van het gezin. Kitty Courbois ontsnapt ook aan het rigide spel van de overige acteurs. Hoe groot hun beheersing ook is, het leven is eruit weggetrokken. En als dat de opdracht was, dan is die wat mij betreft zijn doel voorbij geschoten.